

ศิลปวัฒนธรรม

ART & CULTURE MAGAZINE

รูปแบบ “แอ่วลาว”
ในราชสำนักพระปิ่นเกล้าฯ

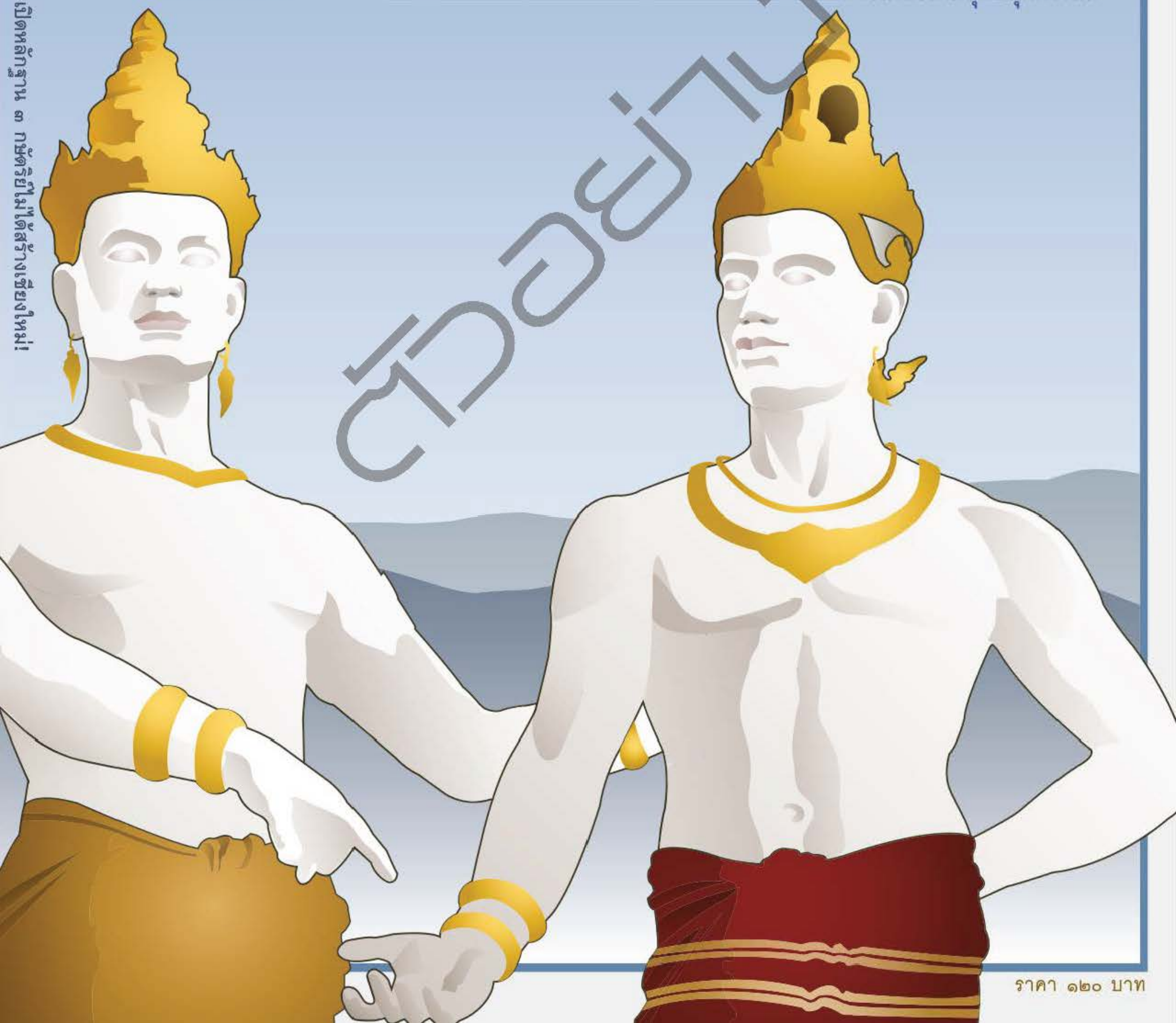
ลักษณะและประเภท
ของวรรณคดีจีน

เปิดหลักฐาน
๓ กษัตริย์
ไม่ได้สร้างเชียงใหม่!

ขุนนางกังฉินผู้ขายชาติ
กับตำนานปาต่องโก๋

ประเพณีเปิดตัวผู้นำโลก
การเมืองใหม่ยุคปลุกกระแส

เปิดหลักฐาน ๓ กษัตริย์ไม่ได้สร้างเชียงใหม่!

สารบัญ

ART & CULTURE

silapa@matichon.co.th

โลกใหม่ / ชรรค์ชัย บุนปาน	๘
๓ กษัตริย์ไม่ได้สร้างเชียงใหม่ / สมฤทธิ ลือชัย	๖๘
หลวงอนุสารสุนทรกิจ (สุนัย) (พ.ศ. ๒๔๑๐-๗๓)	๘๔
กับฟิล์มกระจก และพระยาเจริญราชไมตรี (จ้านง อมาตยกุล)	
(พ.ศ. ๒๔๑๒-๘๓) / รศ. สมโชติ อ๋องสกุล	
ตีข่าวรัสเซียบีเวอร์ ประเพณีเปิดตัวผู้นำโลก	๑๐๔
การเมืองใหม่ยุคปลุกกระแส / ไกรฤกษ์ นานา	
ลักษณะและประเภทของวรรณคดีจีน / ถาวร ลิกขโกศล	๑๒๖
ฉินฮุย : ชุนนางกังฉินผู้ขายชาติกับตำนานปาต่องโก๋ /	๑๓๖
ผศ. ดร. ชวนพิศ เทียมตัน	
สโมสรศิลปวัฒนธรรม	
กลอนครู / เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	๑๑
รูปแบบของ “แอ่วลาว” ในราชสำนัก	๑๒
พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว / ภาณุพงศ์ ธงศรี	
ประสบการณ์ตาปลื้มสวดคฤหัสถ์ / เอนก นาวิกมูล	๒๔
เวียดนาม (จะ) บุกลไทย? สหพันธรัฐอินโดจีน /	๓๖
พลเอก บัญชร ชวาลศิลป์	
ข้างลำรับติมอร์-เลสเต : สากลกับท้องถิ่น	๔๘
และการย้อนกลับทางวัฒนธรรม / ดร. องค์ บรรจุน	
เบิกใจบอด / ชุนทองกะลาเปี้ยก	๖๕

‘ก่อเกิดวรรณคดีไทย’

เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2565 มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ร่วมกับหอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร และสโมสรศิลปวัฒนธรรม จัดเสวนารายการพิเศษ ‘ก่อเกิดวรรณคดีไทย’ ณ หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตวังท่าพระ เชิญ **ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. กุสุมา รักษมนี** นักภาษาศาสตร์และวรรณคดี ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นปูชนียบุคคลด้านภาษาจากกระทรวงวัฒนธรรม และได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา ผู้ทรงคุณวุฒิศิลปวิทยาสาขามนุษยศาสตร์ประจำปี 2562 และ **ผศ. ดร. ธเนศ เวศร์ภาดา** นายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ มาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงความสำคัญของวรรณคดีไทย โดยมี **ผศ. ญาดา อารัมภีร์** อดีตอาจารย์ประจำภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดำเนินรายการ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ
กรรมการและเลขานุการ
มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ
ดร. กุสุมา รักษมนี

ที่มาของการจัดเสวนาครั้งนี้ สืบเนื่องจากมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ได้จัดพิมพ์ ‘ประวัติวรรณคดีไทย ฉบับมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา’ เนื่องในโอกาสสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระ

หนังสือชุดประวัติวรรณคดีไทย ฉบับมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

พระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ 65 พรรษา 2 เมษายน 2563 และได้รับการตอบรับอย่างดียิ่งในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ 2565 ด้วยเป็นหนังสือชุดที่ทรงคุณค่าแห่งวงการภาษาและวรรณคดีไทย ใช้เวลาจัดทำถึง 7 ปี รวบรวมข้อมูลได้

ผศ. ดร. ธเนศ เวศร์ภาดา

ผศ. ญาดา อารัมภีร์

อย่างครบถ้วนและสมบูรณ์ที่สุด ทั้งวรรณคดีที่เป็นที่รู้จัก วรรณคดีที่ได้รับการยกย่อง วรรณคดีเก่าแก่ตั้งแต่ยุครัชกาลที่ 3 วรรณคดีที่ได้รับอิทธิพลจากชาติอื่น ฯลฯ ซึ่งนอกจากเป็นคลังความรู้ที่สำคัญแล้ว ยังนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ให้คนรุ่นหลังนำไปศึกษาค้นคว้าวรรณคดีไทยในระดับลึกซึ้งต่อไป

แม้หลายคนมองว่าวรรณคดีไทยเป็นเรื่องเข้าใจยาก ต้องใช้เวลาในการศึกษาและอ่าน แต่วิทยากรและผู้ดำเนินรายการ ทำให้คนฟังได้เรียนรู้วรรณคดีไทยภายใน 3 ชั่วโมงจากการเสวนา ทั้งในประเด็นของการสืบทอด การรักษา การดัดแปลง รวมไปถึงขนบวรรณคดี โดยวิทยากรได้ให้ความเห็นว่า วรรณคดีเปรียบเสมือนงานศิลปะแขนงหนึ่ง ถ่ายทอดความสวยงามจากการใช้ภาษาที่สละสลวย ศิลปินผู้ประพันธ์จะต้องมีแรงบันดาลใจในเรื่องราวที่ประทับใจเพื่อถ่ายทอดออกมาได้อย่างกระชับใจผู้อ่าน วรรณคดียังมีการสืบทอดจากการนำมาใช้ในละครยุคปัจจุบัน สามารถเชื่อมโยงและตีความได้จากในบท เช่น จากสะท้อนใจ จากคร่ำครวญที่แสดงถึงอารมณ์โศกอันงดงาม และจากที่ถ่ายทอดอารมณ์รักได้อย่างลึกซึ้ง

ในช่วงท้ายยังมีประเด็นที่น่าสนใจถึงแก่นหัวใจของวรรณคดีกับการรับใช้สังคมไทยในยุคปัจจุบัน วิทยากรให้ความเห็นว่า หากมองว่าวรรณคดีมีแก่นที่เป็นปรัชญาชีวิตจากวิถีของมนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็ไม่จำเป็นต้องไปยึดติดว่าเป็นวรรณคดีของชนชั้นใด แต่สามารถนำมาประยุกต์เพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตได้

ก.ศ.ร. กุหลาบ เอดิเตอร์ หรือบรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามประเภท

“เชิญชำเลื่องเหลียวแลดูสักนิด

ขอความกรุณาต่อท่านทั้งหลาย บรรดาผู้ที่ลงชื่อรับสยามประเภท
ทั้งปีที่ ๑ และปีที่ ๒ จงทราบทั่วกันว่า แต่บรรดาท่านที่อยู่ตามหัวเมือง
ทั่วพระราชอาณาจักรสยาม ๘๐๓ คนนั้น จะมีใจสั่งเวชน์แก่สยามประเภท
ที่ไม่ใครจะมีทุนรอนพอเพียงตลอดปีนี้ได้ ขอโปรดใช้เงินให้สยามประเภท
ในจำนวนปีที่ ๑ ปีที่ ๒ นี้ด้วยเทอญ

...ถ้าท่านไม่มีใจกรุณาสั่งเวชน์แก่สยามประเภทในปีนี้บ้าง สยาม
ประเภทจะไม่มีกำลังจะทำการต่อไปได้ เพราะด้วยเงินปีที่ ๒ นี้มีจำนวน
เงินมากถึง ๑๓๖๐๐ (หมื่นสามพันหกร้อยบาท) กรุงเทพฯ และหัวเมือง
ส่งเงินมาใช้ในปีที่ ๒ นี้เป็นเงินแค่ ๓๐๐๐ บาท ยังคงค้างอยู่ตามหัวเมือง
อีก ๑๐๖๐๐ บาท (หมื่นหกร้อยบาท) เงินปีที่ ๑ นั้น ก็ยังค้างอยู่ตาม
หัวเมืองอีก ๒๐๐๐ บาท เงินค้างตามหัวเมืองทั้งปีที่ ๑ และปีที่ ๒ ด้วย
รวมกันเป็นเงิน ๑๒๖๐๐ บาทเช่นนี้ (หมื่นสองพันหกร้อยบาท) นำที่ควร
จะสั่งเวชน์แก่ข้าพเจ้าผู้เป็นเพื่อนมนุษย์เหมือนท่านด้วยกัน ข้าพเจ้าได้
ลงทุนรอนทำการให้ท่านอ่านเปล่าๆ ไม่ได้ เป็นความเดือดร้อนยากแค้น
แสนสาหัสยิ่งนัก

โปรดด้วยเจ้าข้า ----- เจ้าประคุณทูลหัวของเอดิเตอร์”

ก.ศ.ร. กุหลาบ

สยามประเภท

เล่ม ๒ ตอนที่ ๑๘ วันพุธที่ ๑๖ สิงหาคม ร.ศ. ๑๑๘

ฉบับปฐมฤกษ์ พฤศจิกายน ๒๕๒๒

ลำดับที่ ๕๕ ปีที่ ๕๓

ฉบับที่ ๑๑ เดือนกันยายน ๒๕๖๕

สำนักงาน : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน)

๑๒ ถนนเทศบาลนามฤมต ประชานิเวศน์ ๑

แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๕๐ ๐๐๒๑ ต่อ ๑๒๐๖

e-mail Address : silapa@matichon.co.th

silpa_magazine@yahoo.com

ประธานกรรมการ ชรรค์ชัย บุนปาน
รองประธานกรรมการ สมหมาย ปาริจัตต์
กรรมการผู้จัดการ ปานบัว บุนปาน

คณะที่ปรึกษาทางวิชาการ

ศ. (พิเศษ) ศรีศักร วัลลิโภดม,

ศ. ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์, ศ. (พิเศษ) ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ,

รศ. จลอง สุนทรวาณิชย์, ศ. ดร. เกษียร เตชะพีระ,

ศ. ดร. ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, ผศ. ถาวร ลิกขโกศล

บรรณาธิการสำนักศิลปวัฒนธรรม เรืองชัย ทรัพย์นรินทร์

บรรณาธิการ และผู้พิมพ์, ผู้โฆษณา สุพจน์ แจ่มเร็ว

บรรณาธิการบริหาร สุลักษณ์ บุนปาน

สำนักบรรณาธิการ

ชนันรัตน์ คักดีสิงห์, ปารดา เทศนา, วิภา จิราไพศาล,

พัทนลิน อินทรหอม, มิตร บุญธรรม, ธัชชัย ยอดพิชัย,

สันติ ดิรรอด, ณัฐภิเชษฐ์ ผักฝน, ภาณุมาศ นกนาค

ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา รัฐศักดิ์ เย็นสบาย

ฝ่ายโฆษณา นิรันดร์ วัฒนพงศ์พันธ์, รัชกร อัครพรภาคิน,

ปรมา บุญโปร่ง, ธัชชมา ภาไทสงค์

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๕๐ ๐๐๒๑ ต่อ ๑๖๕๒, ๑๖๖๕

จัดจำหน่ายโดย บริษัทงานดี จำกัด

๑๒ ถนนเทศบาลนามฤมต ประชานิเวศน์ ๑

แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๕๐ ๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๕๒-๕๓

โทรสาร ๐ ๒๕๕๑ ๙๐๑๒

ผู้จัดการฝ่ายจัดจำหน่าย อัครชัย ต้นทรัพย์สิน

ฝ่ายสมาชิก สุกัญญา เจริญชัย

ควบคุมการผลิต ประยงค์ คงเมือง

แยกสี-เพลท กองงานเตรียมพิมพ์

บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน)

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มติชน ๑๒ ถนนเทศบาลนามฤมต ประชานิเวศน์ ๑

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐ โทร. ๐ ๒๕๕๐ ๐๐๒๑

Printed in BANGKOK, Thailand, 2022

๑ วันใหม่เดือนใหม่ย้าย มาเยือน

เวล่ำเวลาเตือน

ตอกซ้ำ

โลกใหม่ไม่มีเหมือน

เมื่อก่อน

วิบัติอุบัตีย่ำ

หยอกเย้าเยาวชน!? ๑๐๙

ขรรค์ชัย บุนปาน

พบกับศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบออนไลน์ได้ที่ **ศิลปวัฒนธรรม**
SILPA-MAG.COM

Silapawattanatham - ศิลปวัฒนธรรม

(คนที่ ๖ จากซ้าย) นายราชน สิริวัฒนภักดี ประธานกรรมการอำนวยการจัดงาน “โครงการประมูลกล้องถ่ายภาพ เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พ.ศ. ๒๕๖๒” และคณะ

ประมูลกล้องรุ่นราชาภิเษก เพื่อการกุศลให้กับ ๒๒ องค์กรการกุศล เนื่องในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พ.ศ. ๒๕๖๒

เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๕ ที่โรงแรม ดิ แอทธินี โฮเทล แบงค็อก สมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เปิดตัว “โครงการประมูลกล้องถ่ายภาพ ชุดพิเศษ Leica รุ่น M 10-P Limited Edition” กล้องที่จัดทำขึ้นมาพิเศษ เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยจะนำกล้องถ่ายภาพดังกล่าวมาเปิดประมูลเพื่อนำรายได้มอบให้กับ ๒๒ องค์กรการกุศล

นายราชน สิริวัฒนภักดี ในฐานะประธานกรรมการอำนวยการจัดงาน และอดีตนายกสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์กล่าวว่า โครงการดังกล่าว เป็นการร่วมเทิดพระเกียรติ และร่วมเฉลิมฉลองในโอกาสมหามงคลพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พ.ศ. ๒๕๖๒ ของบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) ด้วยการจัดสร้างกล้องถ่ายภาพ Leica รุ่น M 10-P Limited Edition และจัดให้มีการประมูลกล้องดังกล่าวในวันศุกร์ที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๕ นี้ ที่ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ เพื่อนำรายได้จากการประมูล โดยไม่หักค่าใช้จ่าย มอบให้แก่ ๒๒ มูลนิธิ และองค์กรการกุศล

งานบุญวันแม่ ณ “โนราบูชาแม่” ฟังเสวนา “จากรอยลูกบิดสู่สุวรรณภูมิศึกษา : ผ่านลูกบิด จารึกและทอง” ณ สวนโมกข์กรุงเทพ

เมื่อปลายวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๕ สำนักพิมพ์มติชนร่วมกับหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ จัดกิจกรรม งานบุญวันแม่ ณ หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ สวนโมกข์กรุงเทพ กิจกรรมภายในงานเริ่มด้วยการแสดง “โนราบูชาแม่” ตอน “พระสิริத்தละออกผนวช โปรดพุทธมารดา กตัญญูตาพระมารดร” การแสดงของโนราชั้นครูแห่งเมืองนครศรีธรรมราช โดย โนราจิตร (จิณ) ฉิมพงษ์ ศิษย์ขุนอุปถัมภ์ภักธร หรือโนราฟุ่ม เทว อดีตนายโรงโนราของวิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช โนราอารี เสี่ยงทอง ศิษย์ของโนราเลื่อน ละอองแก้ว และ โนราสุพัฒน์ นาคเสน ศ. ยก ชูบัว (ผศ. สุพัฒน์ นาคเสน) วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กิจกรรมการแสดงนี้มีผู้เข้าร่วมชมจำนวนมาก

จบการแสดง “โนราบูชาแม่” ต่อด้วยกิจกรรมเสวนา “จากรอยลูกบิดสู่สุวรรณภูมิศึกษา : ผ่านลูกบิด จารึกและทอง”

วิทยากรที่มาร่วมพูดคุยประกอบด้วย ผศ. ดร. ชวลิต ขาวเขียว อดีตคณบดีคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร รศ. ดร. สาโรช รุจิรธรรม ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยแสงซินโครตรอน ดร. อุเทน วงศ์สถิตย์ ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร และ นพ. บัญชา พงษ์พานิช ผู้เขียนหนังสือ “รอยลูกบิด (Beyond Beads)” ผู้อำนวยการสถาบันสุวรรณภูมิศึกษา และผู้อำนวยการหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ ดำเนินรายการโดย เอกภัทร เชิดธรรมธร ผู้ประกาศข่าวมติชนทีวี

กลอนครู

คือ การแต่งถ้อยคำด้วยสัมผัส	ละคำคัดจัดวางจังหวะเสียง
คำแปดคำห้าหลักสรวรรคเรียง	ถ้อยความเคียงถ้อยคำตำแหน่งคุม
คือ จังหวะจะโคนของโทนทับ	ทั้งฉับรับช่วงเป็นพวงพุ่ม
ทำนองถ้อยร้อยสอดเข้ากอดกุม	ค่อยโอบอุ้มชุมช่อล่อองค์
คือ กระจิงตาอ้อยค่อยแตกช่อ	เป็นก้านต่อดอกช้อยลอยระหง
กนกเปลวปลิวไหวในนวนว	ละไมลงลึกซึ่งเป็นหนึ่งเดียว
คือ องค์พระพิสุทธิพุทธรูป	กลางควันรูปเทียนต้นเด่นโดดเดียว
สงบวางวางวายกลายกลมเกลียว	ไม่เกาะเกี่ยวไม่คลายไม่เร้าร้อน
คือ ลำนำคำกลอนสุนทรภู่	คำกลอนครูคือศักดิ์แห่งอักษร
คือคำพิพม์อาถรรพณ์นรินทร์	ประนมกลอนกราบกลอนด้วยกลอนครู

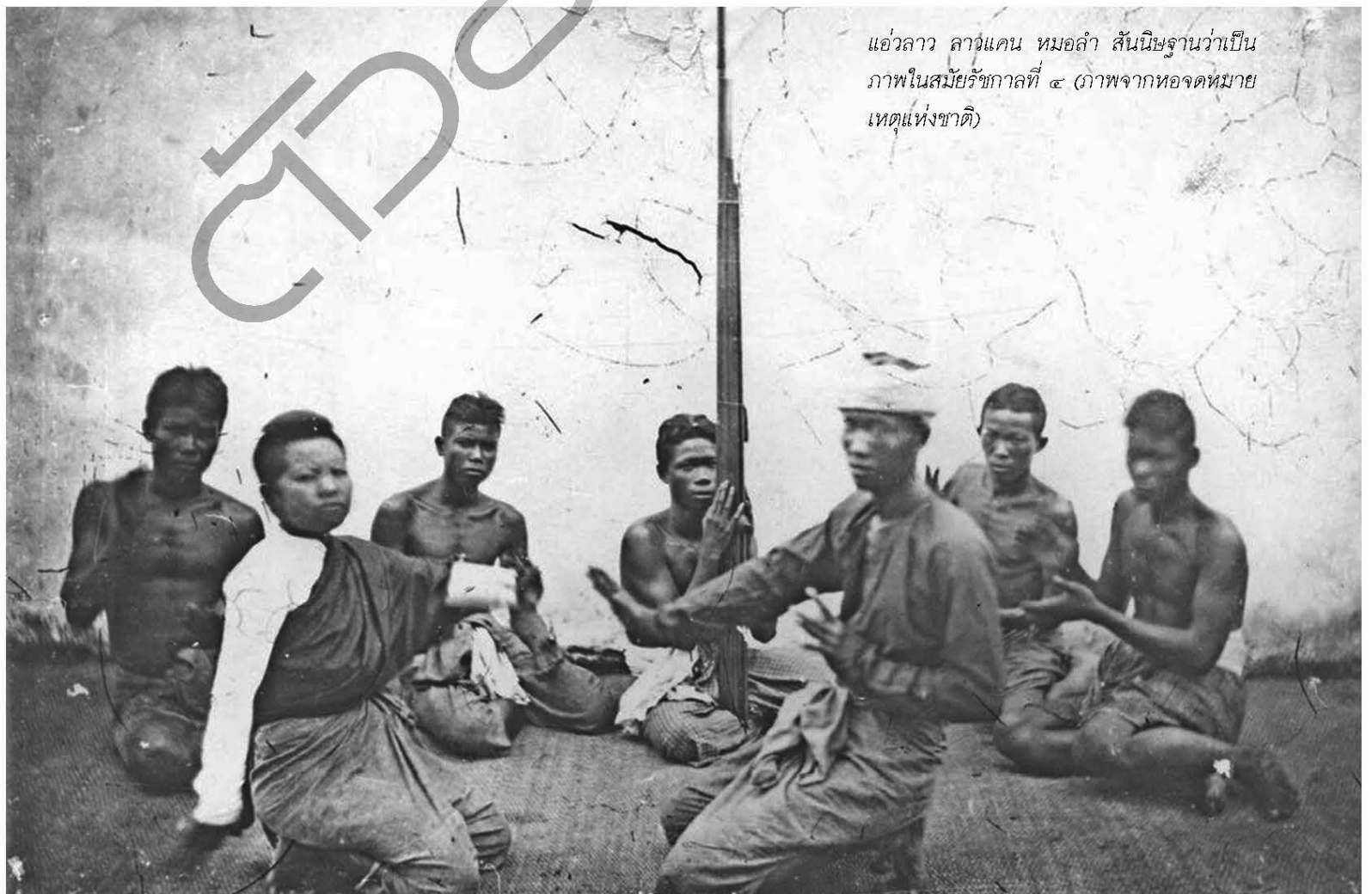
พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีพระองค์มีพระปรีชาสามารถทางด้านการทหาร ภาษาอังกฤษ ดนตรี และวิชาช่างจักรกล พระองค์ได้รับบรรดาราชาภิเษกเป็นสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามพระองค์ที่ ๒ รองจากสมเด็จพระเชษฐาธิราช คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔

ตลอดรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีบทบาทในด้านการเมืองอยู่มาก นอกจากติดต่อกับชาวต่างชาติอยู่เป็นประจำแล้วพระองค์ยังทรงชูปเลียงกวีสำคัญของกรุงรัตนโกสินทร์ คือ สุนทรภู่ ไว้ในราชสำนักของพระองค์ จะเห็นได้ว่าราชสำนักของพระองค์เป็นอีกแหล่งวิทยาการสมัยใหม่ที่สำคัญของกรุงรัตนโกสินทร์ในสมัยนั้นมากทีเดียว

ในหมู่นักอ่าน นักประวัติศาสตร์ไทย เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดการเล่น “แอ่วลาว” ทรงพระราชนิพนธ์บทแอ่วลาวผูกเป็นเรื่อง

รูปแบบของ “แอ่วลาว” ในราชสำนัก พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

ภาณุพงศ์ ฐงศรี

แอ่วลาว ลาวแคน หมอลำ สันนิษฐานว่าเป็นภาพในสมัยรัชกาลที่ ๔ (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

เรียกว่านิทานนายคำสอน เป็นเรื่อง สุภาษิตแสดงลักษณะหญิงดีและชั่ว พร้อมได้ทรงทำพานุกรมภาษาลาวเป็น ภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของผู้อ่าน ไว้ด้วย ทรงเรียกพานุกรมฉบับนี้ ว่า “อภิธาน” แสดงถึงความแตกฉาน ในขนบทางวัฒนธรรมของชาวลาวและ ภาษาลาวเป็นอย่างดี (สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวง วัฒนธรรม, ๒๕๕๓ : ๗๑)

บทความนี้ผู้เขียนได้แรงบันดาลใจจากการถกเถียงในประเด็นเรื่อง รูปแบบของ “แอ่วลาว” ในราชสำนัก พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งยังไม่เป็นที่ชัดเจน และยืนยันว่า แอ่วลาว ผู้รู้บางท่านกล่าวว่าคล้าย “แอ่วซอ” ผู้รู้บางท่านกล่าวว่าคล้ายกับ หมอลำในภาคอีสานของประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว บทความนี้ผู้เขียนจึงได้พยายาม รวบรวมหลักฐาน ประกอบด้วย เอกสาร บันทึกรวบรวมที่เกี่ยวกับแอ่วลาว เรื่อง นิทาน นายคำสอน และภาพถ่าย โดยนำหลัก ฐานเหล่านี้มาพรรณนาวิเคราะห์ แล้ว สังเคราะห์ โดยมุ่งพิจารณารูปแบบของ “แอ่วลาว” ในราชสำนักพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในส่วนสุดท้ายผู้เขียนจะนำ ลักษณะของพระราชนิพนธ์บทแอ่วลาว เรื่อง นิทานนายคำสอน มาเปรียบ เทียบในเชิงสังเคราะห์ว่าลักษณะ ของแอ่วลาวมีความคล้ายคลึงกับ ทำนองลำลักษณะใดที่ปรากฏในภาค อีสานของประเทศไทยและสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว

ภูมิหลัง : แอ่วลาวจากที่ใด ไหลสู่กรุงรัตนโกสินทร์?

ตามหลักฐานในจดหมายเหตุ โทรกกล่าวไว้ว่า เมื่อเดือน ๓ ปีมะเส็ง จ.ศ. ๑๑๔๗ (ราว พ.ศ. ๒๓๒๘) ได้ขุดคลอง และเตรียมอิฐปูนและตัวไม้ สำหรับ ก่อสร้างพระนครพร้อมแล้ว จึงโปรด ให้เกณฑ์ลาวเวียงจันทน์ ๕,๐๐๐ คน และมีตราให้หาผู้ว่าราชการหัวเมือง ตลอดจนหัวเมืองลาวริมแม่น้ำโขงฟาก ตะวันตกเข้ามาพร้อมกันในกรุง แล้ว ปักปันหน้าที่ตั้งข้าหลวงในกรุงและ หัวเมืองคุมไพร่พลทำงาน กรุงเทพฯ คง ไม่ได้สร้างเสร็จในปีเดียว ผู้คนเหล่านี้ ก็คงต้องหาที่อยู่อาศัยกันเป็นชุมชน ตามบ้านมูลนายที่ตนสังกัด จากนั้น ก็คงจะคบหากับผู้คนรอบข้างเพื่อ ความอยู่รอดของตนเอง และอาจจะ มีการเกณฑ์หรืออพยพเข้ามาอีก แต่ ที่มีเหตุเครวครัดครั้งใหญ่อีกครั้ง ตาม ประวัติศาสตร์ก็คราวเหตุเจ้าอนุวงศ์ เวียงจันทน์จะก่อกบฏบ้านเมืองเขาแต่ทำ ไม่สำเร็จจึงกลายเป็นเหตุร้ายให้เมือง เวียงจันทน์ต้องถูกกองทัพสยาม ทำลาย ชาวลาวหลายหมื่นคนก็เข้ามา กระจัดกระจายอยู่ทั่วสยามประเทศ ในพระนครก็คงจะมีส่งเข้ามาด้วย เพราะคงต้องตามครัวเจ้าอนุวงศ์ฯ เข้ามามีชุมชนชาวลาวเรียกกันว่าบ้าน ลาวอยู่เช่นกัน (ธีรวัฒน์ อิ่มประคอง ศิลป์, ๒๕๕๓ : ๘๒) มีการตั้งถิ่นฐาน กระจัดกระจายทั้งในบริเวณพระนคร ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาค เหนือตอนล่าง โดยเฉพาะในพื้นที่ สระบุรี ราชบุรี ฉะเชิงเทรา สุพรรณบุรี ลพบุรี นครนายก และปราจีนบุรี

จักรมนตรี ชนะพันธ์ (๒๕๖๔) อธิบายว่า การเข้ามาของเชลยศึกชาว ลาวได้นำศิลปะการแสดงติดตัวมาด้วย คือ การขับลำและการเป่าแคน ที่ชาว สยามเรียกว่า “แอ่วลาว” หรือ “ลาว แคน” เป็นการขับลำที่มีเสียงแคนเป็น เสียงประสานทำนอง ผู้เล่นมี ๒ คน คือ หมอลำ เป็นผู้ขับร้อง และหมอ แคน ผู้ทำหน้าที่เป่าแคนให้เป็นทำนอง ประกอบในการขับลำ การเล่นแอ่วลาว หรือลาวแคนได้รับความนิยมอย่าง แพร่หลายในชุมชนชาวลาวที่อาศัย อยู่แถบเมืองสระบุรี เมืองลพบุรี โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้า อยู่หัว เมื่อครั้งดำรงพระยศกรมขุน อิศเรศรังสรรค์ มักเสด็จประพาสไป ประทับตามถิ่นที่มีบ้านลาวเมืองนคร ราชสีมา เมืองพนัสนิคมบ้าง โดย เฉพาะตำหนักบ้านสีทา เมืองสระบุรี หรือ ที่ชาวบ้านเรียกว่า “วังสีทา” พระองค์มัก เสด็จประพาสไปประทับจึงทรงมีความ ใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างพระองค์กับ ชาวลาวเวียงจันทน์ในเขตเมืองสระบุรี อยู่มาก จึงอาจเป็นสาเหตุให้พระองค์ โปรดการเป่าแคนและแอ่วลาว

ตำหนักบ้านสีทา เมืองสระบุรี หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “วังสีทา” ตั้งอยู่ ที่ตำบลสองคอน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ทรงสร้างที่ริมแม่น้ำ ป่าสักฝั่งตะวันตก ณ ตำบลบ้านสีทา แขวงจังหวัดสระบุรี สร้างคราวเดียว กับเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) ทรงสร้างพระ นารายณ์ราชนิเวศน์ ที่เมืองลพบุรี มูล เหตุเกิดแต่คราวหาที่สร้างราชธานี สำหรับเวลาสงครามดังกล่าวมานั้น ได้

โปรดให้พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปทรงตรวจเมืองนครราชสีมา ทรงเห็นภูมิสำเนาคันธารไม่เหมาะ มาโปรดที่เขาดอก ในแขวงจังหวัดสระบุรี ว่าเหมือนเป็นป้อมอยู่โดยธรรมชาติจึงสร้างที่ประทับขึ้น ณ ตำบลบ้านสีทา อันอาจไม่มาถึงเขาดอกได้สะดวก แล้วเสด็จประทับ ณ ที่นั้น เพื่อตกแต่งเขาดอกไว้เป็นป้อมปราการสำหรับต่อสู้ข้าศึกแห่งหนึ่ง (Tourism Authority of Thailand, 2560) พื้นที่ของพระราชวังแห่งนี้ หากย้อนดูประวัติศาสตร์จะเห็นว่าการตั้งชุมชนลาว ย้ายมาจากเวียงจันทน์หนาแน่น ปัจจุบันในพื้นที่อำเภอแก่งคอย หนองแค หนองแซง วิหารแดง เสาไห้ บ้านหมอยังมีวัฒนธรรมประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่สืบต่อกันมา ดังนั้น การนำศิลปะการแสดงโดยเฉพาะแอ่วลาวเป็นไปได้อาจจะต้องเป็นทำนองการลำ หรือการแอ่วในรูปแบบของชาวเวียงจันทน์

นอกจากในพื้นที่ของเมืองสระบุรีแล้ว เป็นไปได้ว่าพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวคงจะทรงได้ทอดพระเนตรการเล่นของลาวในบริเวณพระนครด้วย ปรากฏในเพลง “ลาวแพน” สันนิษฐานว่าถูกบันทึกขึ้นหลังสูญเสียเจ้าอนุวงศ์ เมื่อครั้งแข็งข้อต่ออำนาจการปกครองของสยามในสมัยรัชกาลที่ ๓ เนื้อหาของเพลงสันนิษฐานว่าน่าจะเกิดขึ้นจากผู้แต่งเห็นเหตุการณ์แล้วระบายถึงความเจ็บแค้นของครัวลาวที่มีต่อคนสยามในขณะนั้น ดังเนื้อเพลงที่ว่า

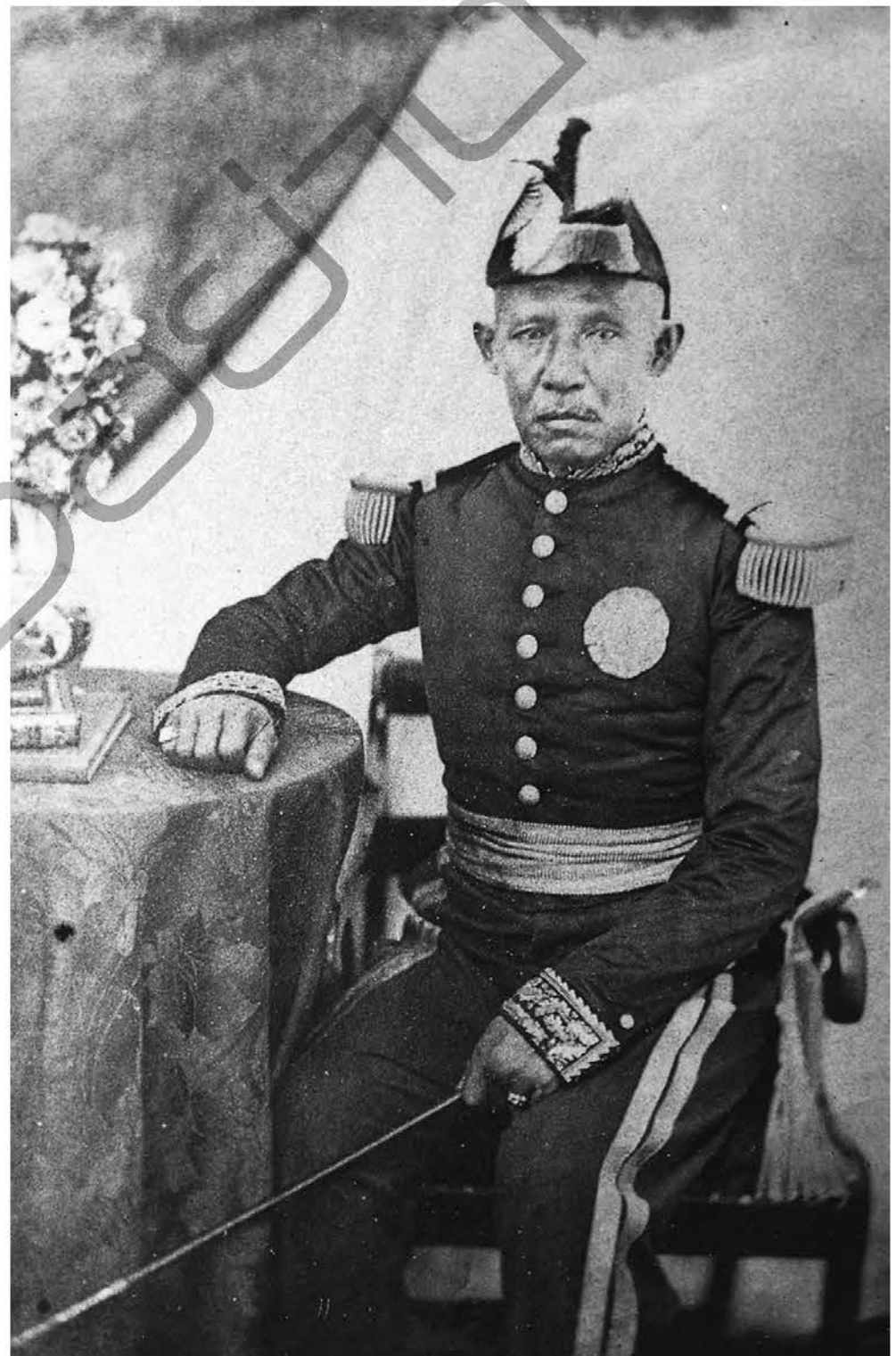
แสนอึดแสนจน เหมือนอย่างคนตกนาฮก
มีดมนฝนตก เทียวหยกๆ ถกเขมร
ถือข้องส่องคบ จับกับทุ่งพระเมรุ

“ทุ่งพระเมรุ” คือชื่อท้องสนามหลวงในปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาวลาวที่ถูกกวาดต้อนจากเวียงจันทน์มิใช่อยู่แต่หัวเมืองชั้นนอกในพระนครก็มีชุมชนลาวขนาดใหญ่อยู่ด้วย นอกจากในบทประพันธ์ก็ยังมีหลักฐานที่พอจะปรากฏร่องรอยให้ได้ค้นคว้า เช่น ถนนบ้านลาว ชุมชนลาวบางยี่ขัน และ

ชุมชนลาวบางไผ่ไก่ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกวาดต้อนชาวลาวครั้งใหญ่พบว่า เป็นการกวาดต้อนชาวลาวเวียงจันทน์ หรืออาจจะใช้คำให้กว้างกว่านั้นก็คือ ราชอาณาจักร

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

ล้านช้างเวียงจันทน์ มิได้กวาดต้อนผู้คนจากราชอาณาจักรลาวอีก ๒ ราชอาณาจักร คือ **ราชอาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง** และ**ราชอาณาจักรล้านช้างจำปาศักดิ์** ดังนั้น ถ้าพิจารณาศิลปะการแสดงหมอลำ หมอแคน หรือแอ่วลาว เป็นไปได้ว่าท่วงทำนองจะเป็นลักษณะของลำเวียงเดิม ซึ่งคงมิได้มีท่วงทำนองคล้ายซับซ้อนทางหลวงพระบางและลำไ้ทางจำปาศักดิ์ อันได้แก่ ลำสีพันดอน คอนสวรรค์ ตังห้วย และดอนตาล เป็นต้น ส่วนเวียงจันทน์นั้นยากต่อการระบุ ด้วยปัจจุบันหมอลำของเวียงจันทน์มีรากฐานใหม่จากภาคอีสานของประเทศไทย เช่น จังหวัดอุบลราชธานี ขอนแก่น และมหาสารคาม ตัวอย่างหมอลำที่มีชื่อเสียง คือ หมอลำทองดี ดำเนิน ชาวอุบลราชธานี ได้รับราชการสังกัดกรมโฆษณาการ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พี่สาวหมอลำฉวีวรรณ ดำเนิน ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ สาขาศิลปะการแสดง (หมอลำ)

หลักฐานของรูปแบบ “แอ่วลาว” ในราชสำนัก

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑. ลักษณะของผู้แอ่วลาว

บทเพลง กลอนลำ ที่ใช้ร้องประกอบแคนในราชอาณาจักรล้านช้าง มีชื่อเรียกแตกต่างกันในปัจจุบันชื่อเหล่านี้ยังคงใช้เหมือนเดิมทั้ง ๓ ราชอาณาจักรล้านช้าง มีท่วงทำนองหมอลำที่ค่อนข้างต่างกัน คือ

ในแถบราชอาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง จะเรียกว่า ขับ เช่น ขับทุ่มหลวงพระบาง ขับงิม ขับหัวพัน และขับชำเหนือ เป็นต้น

ในแถบราชอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์ และราชอาณาจักรล้านช้างจำปาศักดิ์ จะเรียกว่า ลำ ซึ่งมาจากคำว่า “ลำนำ” หมายถึง การร้องโดยใช้บทกลอน ได้แก่ กลอน

ลำ โคลงสาร นิทาน เป็นต้น แม้จะเรียกชื่อเหมือนกันทำนองนั้น มีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ถ้าในราชอาณาจักรล้านช้างจำปาศักดิ์ จะระบุได้เลยว่าเป็น “ลำไ้” คือ มีทำนองเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ได้แก่ ลำสีพันดอน คอนสวรรค์ ตังห้วย และดอนตาล เป็นต้น ส่วนเวียงจันทน์นั้นยากต่อการระบุ ด้วยปัจจุบันหมอลำของเวียงจันทน์มีรากฐานใหม่จากภาคอีสานของประเทศไทย เช่น จังหวัดอุบลราชธานี ขอนแก่น และมหาสารคาม ตัวอย่างหมอลำที่มีชื่อเสียง คือ หมอลำทองดี ดำเนิน ชาวอุบลราชธานี ได้รับราชการสังกัดกรมโฆษณาการ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พี่สาวหมอลำฉวีวรรณ ดำเนิน ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ สาขาศิลปะการแสดง (หมอลำ)

แม้หลักฐานในส่วนของการแสดงหมอลำในเวียงจันทน์จะมีน้อยหลักฐานสำคัญที่ทำให้เห็นรูปแบบของหมอลำซึ่งน่าจะเป็นรูปแบบเดียวกันกับ “แอ่วลาว” ในราชสำนักพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ **หนังสือพื้นเมืองอุบล** ซึ่งผู้รู้หลายท่านสันนิษฐานว่าประพันธ์ขึ้นในช่วงรัชกาลที่ ๓-รัชกาลที่ ๔ แล้วจึงมีการแต่งเพิ่มเติมในช่วงรัชกาลที่ ๕ โดยในหนังสือเขียนเป็นโคลงสารไว้ว่า

บัดนี้จักกล่าวปถมเหตุเค้า
เป็นผู้พาไพร่น้อย
เมืองอุบลนี้
เป็นไพร่น้อย
ของพระตานายหนู
มาสร้างสืบเมือง
คนเวียงจันทน์เกียจอ้อยห้อย
ตามบ้านเขตแขวง

(อรทัย เลียงจินดาถาวร และ ไสริจ นามอ่อน, ๒๕๔๖ : ๑๑๐-๑๑๑)

การลี้ภัยทางการเมืองครั้งสำคัญจากเวียงจันทน์สู่การตั้งเมืองอุบลราชธานี แล้วสวามิภักดิ์ต่อกรุงธนบุรี ถือเป็นการโยกย้ายถิ่นฐานครั้งใหญ่และสำคัญของภาคอีสาน ในพื้นเมืองอุบลราชธานีระบุไว้ว่า “อันว่าคนเหลือล้นอนันต์ตั้ง ๕ หมื่น” ผู้ประพันธ์ใช้คำว่าอนันต์ แสดงว่าน่าจะเยอะมากกว่า ๕๐,๐๐๐ คน แสดงให้เห็นว่าศิลปะที่มาร่วมกับผู้คนนั้นย่อมเป็นหมอลำ หมอแคนซึ่งมีพื้นฐานมาจากเวียงจันทน์ การเดินทางลงมาจากเวียงจันทน์แบ่งได้เป็นหลายสาย ทั้งผ่านลำน้ำชี ลำน้ำยัง ลำน้ำปาว มีการตั้งชุมชนตามลำน้ำต่างๆ มากมาย เช่น เมืองกาฬสินธุ์ เมืองเสลภูมิ เมืองยศสุนทร และเมืองเขมราฐ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเมืองสุวรรณภูมิ ซึ่งขึ้นอยู่กับราชอาณาจักรล้านช้าง จำปาศักดิ์ ก่อนมาสวามิภักดิ์ต่อกรุงธนบุรีเช่นเดียวกัน

วัฒนธรรมของหมอลำอย่างหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คือ **หมอลำกลอน** หมอลำกลอนถือเป็นลักษณะทำนอง หรือสังวาส ที่นิยมในภาคอีสาน ซึ่งไม่ปรากฏชัดเจนก่อนสร้างเวียงจันทน์ขึ้นมาใหม่ ในยุคต่อมา ซึ่งดึงเอาหมอลำกลอนจากภาคอีสานในภายหลัง พร้อมทั้งยังมีทำนองในรูปแบบของลำเรื่องต่อกลอน เรียกว่า ลำเวียง ปรากฏกระจายทั่วไป

ในจังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด และ อุบลราชธานีจนถึงปัจจุบัน

ลักษณะหมอลำหรือ “แอ่วลาว” ในราชสำนักพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยอนุมานจากการกวาดต้อนเชลยจากเวียงจันทน์ เข้าสู่กรุงสยาม และการลี้ภัยครั้งใหญ่ของชาวลาวก่อตั้งเมืองอุบลราชธานี ทำให้ทราบในรายละเอียดว่า เป็นรูปแบบหมอลำกลอน เมื่อพิจารณาจากภาพถ่ายการเล่นแอ่วลาวหรือลาวแคน ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ซึ่งเป็นภาพจาก หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

การเล่นแอ่วลาว ลาวแคน หมอลำ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นภาพ ในสมัยรัชกาลที่ ๔ โดยรูปภาพจาก หอจดหมายเหตุแห่งชาตินี้ ทำให้ทราบได้ว่าหมอลำ “นั่งลำ” หรือในฝั่งลาว เรียกว่า ลำนั่ง โดยปัจจุบันนี้ในฝั่งลาวและในเขตมุกดาหาร ยังคงนั่งพื้นลำ ในการลำสี่พันดอน คอนสวรรค์ ดอนตาล แต่หมอลำกลอนนั้นได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการลำจากนั่งลำไปเป็น ยืนลำ จากนโยบายของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในพระราชกฤษฎีกา กำหนดวันธำรงศิลปกรรมเกี่ยวกับการบันเทิงดนตรี การขับร้อง และการพากย์ พุทธศักราช ๒๔๘๖ แล้ว กรมศิลปากรได้อาศัยอำนาจในพระราชกฤษฎีกานี้ ออกกำหนดระเบียบ การขออนุญาต การควบคุมการบันเทิง ดนตรีโดยเอกเทศ การขับร้อง และการพากย์ขึ้นใหม่ อดิภพ ภักตร์เดช ไพศาล (๒๕๕๘) ได้สรุปสาระสำคัญไว้ข้อหนึ่ง คือ ผู้บรรเลงดนตรี ผู้ขับร้อง และผู้พากย์ ต้องแต่งกายให้ถูกต้อง

ตามธรรมเนียม ห้ามนั่งบรรเลง ขับร้อง และพากย์บนพื้นราบ ต้องจัดที่วาง เครื่องดนตรีให้สามารถนั่งบรรเลงได้ โดยเหมาะสม ด้วยเหตุนี้เองในสมัยใหม่หลังปี ๒๔๙๕ หมอลำกลอนในภาคอีสานจึงต้องสวมชุดสูทแทนชุดพื้นเมือง และเปลี่ยนจากนั่งลำมาสู่การ ยืนลำบนเวที ดังจะเห็นได้ในหมอลำกลอนปัจจุบัน

ภาพถ่ายทำให้เห็นว่า แอ่วลาว ในสมัยรัชกาลที่ ๔ คือหมอลำ โดยผู้ชาย ๔ คนด้านหลัง คือคนสอย หรือคนคอยปรบมือสร้างจังหวะ สร้างความสนุกให้กับหมอลำคู่ (หมอลำ ๒ คน) โดยรูปภาพหมอลำทั้งสองกำลังรำร่า ทำให้ทราบว่าหมอลำ หรือแอ่วลาว ในราชสำนักพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นรูปแบบเดียวกันกับหมอลำของภาคอีสาน ประเทศไทย และในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ภาพของ หมอลำจอมศรี บรรลุ ศิลป์ และ หมอลำคุณ ถาวรพงษ์จึงเป็นอีกหนึ่งหลักฐานสำคัญที่ทำให้เห็นว่า “หมอลำกลอน” ของภาคอีสานในปัจจุบันนั้น ได้พัฒนาการจากการนั่งลำไปสู่การยืนลำในปัจจุบัน ซึ่งแตกต่างจากครั้งอดีต แต่รูปแบบการลำและลักษณะของกลอนลำนั้นยังปรากฏให้เห็นและเป็นหลักฐานยืนยันว่า “แอ่วลาว” ในราชสำนักพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นรูปแบบเดียวกันกับหมอลำกลอนในภาคอีสานปัจจุบัน

๒. ลักษณะกลอนแอ่วลาว

กลอนแอ่วลาวเล่มสำคัญในราชสำนักพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ บทแอ่ว เรื่อง นิทาน

นายคำสอน คัดลอกจากบทแอ่วของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นสมุดไทยขาว โดยบทแอ่วนายคำสอนเป็นเรื่องเดียวกับเรื่องท้าวคำสอนซึ่งเป็นที่รู้จักแพร่หลายในประเทศลาวและภาคอีสานของไทย เนื่องจากบทแอ่วนายคำสอนแต่งเป็นภาษาลาว สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงกล่าวว่า “ชาวกรุงเทพฯ ที่จะอ่านเข้าใจมีน้อย หนังสือคำแอ่วจึงต้องอาภัพกลับลืออยู่” ดังนั้นในการพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก กรมการหอพระสมุดฯ จึงได้จัดทำคำอธิบายศัพท์ไว้ตอนท้ายเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้มากขึ้น ในบทแอ่วนิทานนายคำสอนแต่งด้วยกลอนลำ มีร้อยแก้วแทรก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่าเป็นพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว (นามานุกรมวรรณคดีไทย, ๒๕๖๓)

ผู้เขียนได้ค้นฉบับนิทานนายคำสอนของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ๒ ฉบับ คือ ๑. บทแอ่ว เรื่อง นิทานนายคำสอน คัดออกจากหนังสือบทแอ่วของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์เมื่อปี ๒๔๖๕ แจกในการพระกฐินพระราชทาน พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอนุพงษ์จักรพรรดิ ณ วัดปรีณายก จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ ๒. บทแอ่ว เรื่องนิทานนายคำสอน คัดออกจากหนังสือบทแอ่วของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์เมื่อปี ๒๕๐๖ โรงพิมพ์พานิชสุภผล จากห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต้นฉบับ

ที่ ๒ มีล้อยความในบทแอ่วเหมือนกัน
ดังนั้น ผู้เขียนจะเลือกมาเปรียบเทียบ
เพียงต้นฉบับเดียว เพื่อให้เห็นความ
แตกต่างระหว่างต้นฉบับนิทานนายคำ
สอนของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้า
เจ้าอยู่หัว และสำนวนอีสาน

สำนวนของต้นฉบับภาคอีสาน
ผู้เขียนได้เลือกมา ๒ สำนวนคือ ๑. สำนวน
ของพระอริยานุวัตร (อารีย์ เขมจารี)
ซึ่งปรากฏในภาคอีสาน โดยท่านได้
ปริวรรตจากใบลานอักษรธรรมล้านช้าง
มาเป็นตัวหนังสือไทย จัดพิมพ์เมื่อปี
๒๕๑๓ วัดมหาชัย จังหวัดมหาสารคาม
จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
และ ๒. สำนวนของอาจารย์มนัส สุขสาย
โดยท่านได้ปริวรรตจากใบลานอักษร

ธรรมล้านช้าง มาเป็นตัวหนังสือไทย
จัดพิมพ์เมื่อปี ๒๕๕๒ โดยต้นฉบับทั้ง
สองเป็นหนังสือใบลานในภาคอีสาน

เมื่อเปรียบเทียบทั้ง ๓ สำนวนคือ

๑. สำนวนของพระอริยานุวัตร (อารีย์
เขมจารี) ๒. สำนวนของ อาจารย์มนัส
สุขสาย และ ๓. บทแอ่ว เรื่องนิทาน
นายคำสอน คัดออกจากหนังสือบท
แอ่วของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้า
เจ้าอยู่หัว พบว่า สองสำนวนแรกนั้นมี
เนื้อความ โครงเรื่อง คำสร้อยคล้ายกัน
โดยแต่ละบทมีจำนวน ๙ คำ ถึง ๑๑
คำ ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของหนังสือใบ
ลาน ซึ่งใช้อ่านเป็นหนังสือพื้น ลำพื้น
ลำอ่านหนังสือ ซึ่งในช่วงเข้าพรรษา
พระสงฆ์จะนำหนังสือธรรม หรือใบ

หมอลำจอมศรี บรรลุศิลป์ และ หมอลำ
คุณ ถาวรพงษ์ หมอลำชาวอุบลราชธานี ยุค
แรกของอีสานที่เดินทางไปอัดแผ่นเสียงที่
กรุงเทพมหานคร (ภาพจาก ไพบุลย์ แพงเงิน
พ.ศ. ๒๕๓๔)

ลานมาอ่านให้กับผู้เฒ่าผู้แก่ฟัง

ขณะที่บทแอ่ว เรื่องนิทานนาย
คำสอน คัดออกจากหนังสือบทแอ่ว
ของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้า
อยู่หัว ผู้เขียนพบว่า ได้มีการตัดคำ
สร้อยของแต่ละวรรคออก แล้วบาง
คำมีความแตกต่างจาก ๒ ฉบับแรก
โดยมีการใช้คำเพื่อให้ง่ายต่อการเอื้อน
เสียงที่กระชับตามจังหวะดนตรี โดย
ผู้เขียนจะเปรียบเทียบความแตกต่าง
ทั้ง ๓ สำนวน ดังตารางต่อไปนี้

ปกอ่อน

9 770125 365407 ราคา ๑๒๐ บาท